№ 166 ՀՆԳՇԱԲԹԻ ՍԵՊՏԵՄԲԵՐԻ 9 **1899** ՀԻՆԳՇԱԲԹ ՍԵՊՏԵՄԲԵՐԻ 9 № 166

ՔՍԱՆԵՒԵՕԹԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

ՄՇԱԿ

Տարեկան գինը 10 րուբլի, կէս տարվան 6 րուբ.
Առանձին համարները 5 կոպէկով.

Թիֆլիսում գրվում են միմիայն խմբագրատան մէջ.

Մեր հասցէն. Тифлисъ, Редакція „Мшакъ".
Կամ Tiflis, Rédaction „Mschak".
Տէլէֆօն № 253.

Խմբագրութիւնը բաց է առաւօտեան 10—2 ժամ
(բացի կիրակի և տօն օրերից)

Յայտարարութիւն ընդունվում է ամեն լեզուով.

Յայտարարութիւնների համար վճարում են իւրաքանչիւր բառին 2 կոպէկ.
Տէլէֆօն № 253.

ՀԻՄՆԱԴԻՐ ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԾՐՈՒՆԻ

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Հասարակական պարտաւորութիւններ.—ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ. *Մամուլ. Նամակ Աստրախանից. Ներքին լուրեր.*—ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ. *Տեղեկութիւններ Թիւրքիայից. Արտաքին լուրեր.*—ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ.—ԲՕՐՍԱ.—ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ.—ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ. *Ախպէր Ջոմարդը.*

ՀԱՍԱՐԱԿԱԿԱՆ ՊԱՐՏԱՒՈՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

—

Հասարակութիւնը կենդանի է՝ միայն, հանրաշահ գործերով. իսկ այդպիսի գործեր ստեղծելու համար անհրաժեշտ է հանրային գիտակցութիւն, ինքնաճանաչութիւն: Գիտակցութիւնը պահանջ է ծնեցնում. եթէ չը լինի այդ պահանջը՝ ամեն մի գործ արհեստական է, մատնված պատահականութեան քմահաճոյքներին. այսօր նա կենդանի է, վաղը մեռած: Ուզում էք հասարակական գործ,—աշխատեցէք զարգացնել այդ գործի վերաբերմամբ գիտակցութիւն, սէր: Հասարակութիւնը կրթող, ազնուացնող հիմնարկութիւնների է կարօտ. նա պարտաւոր է սիրել իւրաքանչիւր բարի, գեղեցիկ ձեռնարկութիւն. Բայց պարտաւորութիւնները առանց իրաւունքների չեն լինում, և հասարակութեան իրաւունքն է պահանջել, որ իր հոգևոր պէտքերին ծառայող հիմնարկութիւնները լինեն գաղափարական, մաքուր, մի խօսքով՝ ամենքի աչքում բարձր լինեն կանգնած, իբրև վեհ սկզբունքների ներկայացուցիչներ:

Այստեղից պարզ է, թէ ի՛նչ պարտաւորութիւններ կան և այդ հանրաշահ ձեռնարկութիւններին ծառայող մարդկանց վրա: Դրանք հասարակական պաշտօնեաներ են, դրանք ոչ միայն պարտաւոր են իրանց ամբողջ եռանդը, ընդունակութիւնները նուիրել գործին, այլ և ոչ մի ջանք չը պիտի խնայեն, որ գործը մնայ իր բարձրութեան վրա, չարատաւորվի: Հասարակութիւնը պարտաւոր է սիրել, յարգել իր պարտաճանաչ պաշտօնեաներին. բայց ասել, թէ նա իրաւունք չունի և դատել նրանց, պատժել, երբ նրանք արատաւորվում են իբրև հասարակական գործիչներ՝—այդ մի մոլորութիւն է, որի մէջ գտնվում են շատերը մեզանում: Մի քանի տարի առաջ Անգլիայում մի վիպագրող, որ յայտնի անուն ունէր և հասարակութեան սիրելին էր՝ մի զզուելի յանցանք գործեց: Եւ ի՞նչ: Հասարակութիւնը իր ձեռքով պատժեց իր սիրած գրողին, միանգամից երես դարձնելով նրանից, մոռացութեան տալով թէ՛ նրան և թէ նրա գրուածքները: Յանցաւոր վիպագրողը կրեց օրէնքով սահմանած պատիժը. բայց դա բաւական չէր. պարտաճանաչ հասարակութիւնը, որ մինչև այդ այնքան սիրել և մեծարել էր նրան՝ շտապեց բոլորովին թաղել նրան, երբ նա արատաւորեց իր անունը, յայտնի դարձաւ իբրև մի մարդ, որ հասարակութեան հետ խօսում էր առաքինութեան, բարիի և գեղեցկի մասին, բայց ինքը իր մասնաւոր կեանքում հրէշաւոր անբարոյականութիւն ցոյց տուեց, ոտնակոխ արաւ իր քարոզածները: Յիշեցնենք և մի այլ փաստ: Անցեալ տարի, Ռուսաստանում մեծ հռչակ վայելող մի երգիչ գնում էր Մոսկվա, և երկաթուղու վագօնում թոյլ տուեց իրան վերին աստիճանի կոպիտ կերպով վիրաւորել մի հասարակ ռուս գիւղացու, որ ոչինչ մեղք չունէր: Հէնց այդ անարդարութեան պատճառով թատրոնի հասարակութիւնը սկսեց շուացնել՝ երբ իր սիրած երգիչը երևաց բեմում, անպատուեց այն արտիստին, որ ամեն անգամ նրան հիացմունք էր պատճառում:

Ունի՞ հասարակութիւնը այդպէս վարվելու իրաւունք: Եթէ դատենք պայմանական արդարութեան տեսակէտից՝ պիտի ասենք, որ իրաւունք չունի. արտիստը արտիստ է միայն բեմի վրա, իսկ վագօնում մի հասարակ մարդ է, որ իր գործած յանցանքի համար ենթակայ է օրէնքին և դատարանին: Այդպէս և վիպագրողը. մեր ի՞նչ գործն է, թէ նա իր տանը, մասնաւոր կեանքի մէջ, այսպէս է կամ այնպէս. մենք նրան ճանաչում ենք միայն գրքի մէջ և այդտեղ էլ նրան կարող ենք դատել իբրև մեր մտաւոր շահերին ծառայող մի գործիչի: Թող նա լինի ինչ ուզում է, բայց թող տայ մեզ գեղեցիկ գործեր, հիացնէ մեզ իր տաղանդով:

Այսպիսի դատողութիւններ հնարաւոր են, բայց ոչ արդարացի: Հասարակութիւնը, պատժելով իր յանցաւոր, անբարոյական պաշտօնեաներին՝ կատարում է շատ նշանաւոր գործ: Դրանով նա ցոյց է տալիս, թէ ի՛նչ վեհ հասկացողութիւն ունի այն հիմնարկութեան մասին, որին ծառայում է արատաւորված գործիչը. դրանով նա մեծարում է գրականութիւնը, թատրօնը, թէ՛ իր և թէ իրան ծառայող պաշտօնեաների համար օրէնք է դարձնում՝ ամեն բանից բարձր դասել գաղափարի տաճարը, չարատաւորել նրան, չը դարձնել նրա պաշտամունքը դատարկ, անմիտ ձևականութիւն: Եւ այդ խրատը հարկաւոր է: Ի՞նչ կը լինի մի հասարակական սրբավայր, եթէ այնտեղ պաշտօն մատուցանողները իրանց անբարոյական վարքով պիտի փչացնեն, ցեխի մէջ տրորեն ամեն մի մաքուր հասկացողութիւն, ամեն մի վայելչութիւն, օրինաւորութիւն: Մի՞թէ այդպիսի սրբավայրը, որքան էլ նա գեղեցիկ լինի ինքն ըստ ինքեան, կարող է հասարակութեան որևէ պատկառանք ազդել, որևէ հեղինակութիւն ունենալ, գիտակցութիւն, սէր զարթեցնել:—Ի հարկէ ոչ:

Հասարակական գործի սպասաւորը պիտի լինի ոչ միայն ընդունակ գործիչ, այլ և օրինաւոր, բարոյական մարդ: Տաղանդաւոր սրիկայութիւնը հասարակական կրթութեան չէ կարող ծառայել. կասենք աւելին—անտարբեր տաղանդն անգամ միայն մի շատ սահմանափակ, շատ քիչ նկատելի ծառայութիւն միայն կարող է մատուցանել: Վիկտոր Հիւգօն չը բաւականացաւ իր գրական փառքով, որ ծաւալված էր ամբողջ աշխարհում. նա իր կեանքով էլ, իր գործունէութեամբ էլ ցոյց տուեց, որ իր քարոզած գաղափարների առաջին գործադրողը ինքն է: Ի՞նչ էր պակասում Զօլային՝ երբ կանգնեց ճշմարտութիւնը պաշտպանելու համար: Փառք, հարստութիւն շատ ունէր նա, իր տաղանդով ահագին ծառայութիւններ էր մատուցել մարդկութեան: Եւ մի անմեղ դատապարտվածի պաշտպան հանդիսանալով՝ նա հասարակական գործիչի պարտականութիւնը կատարեց: Այդ պարտականութիւնն է առաջնորդել մարդկանց դէպի լոյս և ճշմարտութիւն, դէպի գաղափարի յաղթանակը: Հասարակութիւնը իրաւունք ունի պահանջելու նրանից այդ բանը, իրաւունք ունի սպասելու, որ իր պաշտած կուռքը գաղափարի զոհ էլ դառնայ: Ապա ուրեմն ո՛րքան անվիճելի պիտի լինի հասարակութեան իրաւունքը այնպիսի դէպքերում, երբ գործիչը ոչ միայն ազնուաբար չէ կատարում իր պաշտօնը, այլ և ոտնակոխ է անում գործիչի հետ կապված գաղափարը, սպանում է հիմնարկութեան միտքը, իդէալը: Չը պատժել այդպիսի գործիչի՝ կը նշանակէ արատաւորել, սպանել այն գործը, որին նա է ծառայում:

Առանց հասարակական դատաստանի, առանց հասարակական խիստ վերահսկողութեան չէ կարող լինել կենդանի, բարգաւաճող գործ: Վարձատրել և պատժել—ահա՛ այն միջոցները, որ ունի հասարա-

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ

ԱԽՊԷՐ ՋՈՄԱՐԴԸ

(Պատկեր)

I

Ասենք, ճիշտ է, ձիեր շատ կային, լաւ ձիեր էլ կային Աշտարակ գիւղում, բայց Զրպետենց Գալօի կարմիր քուռակը, Ջոմարդը, մի անման բան դուրս եկաւ:

Հասակը բարձր ու վայելուչ, կուրծքի լայնութիւնը մի արշինից աւել, ոտները երկաթի պէս ամուր, սաղրին կլոր ու լիքը, չլինքը հաստ և ուժեղ, գլուխը փոքրիկ ու սիրուն—կասես, մի կարմիր խնձոր, մի քաշած պատկեր լինէր Ջոմարդը: Երբ Ջոմարդը փողոցով անցնում էր՝ բոլոր մարդիկ բերանները բաց նրան էին մտիկ տալիս ու զմայլում: Կուպչիկ փալանը մէջքին դրած, գլուխը բարձր բռնած, աչքի պոչով հըպարտութեամբ չորս կողմը դիտելով՝ թեթև խորղայով այնպէս էր սօրօրում նա, որ կասես ոտները գետնին չէին առնում: Ջոմարդը բնաւ վախեցող չէր. նա իսկական և ընտիր բեռնակիր էր: Սովորական 10—12 պուդ ծանրութիւնը մէջքին առած՝ նա խաղալով էր օրերով ճանապարհ անցնում և երբէք թոյլ չէր տալիս, որ մի ուրիշ ձի իր առջևից գնայ. կարաւանում Ջոմարդը միշտ ամենից առաջ պիտի լինէր:

Գալօն իր ձեռքովն էր խնամել ու մեծացրել Ջոմարդին և մի քանի տարի չարունակ նրա հետ էր անց կացրել իր բոլոր լաւ ու վատ օրերը, նրա հետ էր բաժանել իր լացն ու ծիծաղը: Գալօն միմունճար տղայ էր, օգնական եղբայր չունէր, և Ջոմարդը նրա համար աշխատաւոր եղբայր դառաւ, թև ու թիկունք հանդիսացաւ: Գալօն ու Ջոմարդը ամառ ու ձմեռ, գիշեր ու ցերեկ միասին էին աշխատում. տունն էին պահում, երեխաներին կերակրում. այդ էր պատճառը, որ Գալօն իր ձիուն միշտ «ախպէր Ջոմարդ» էր կանչում:

Եւ իսկապէս շատ քիչ կը գտնվեն հարազատ եղբայրներ, որոնք կապված լինէին միմեանց հետ այնպիսի ամուր սիրով և անձնուիրութեամբ՝ որպէս Գալօն ու Ջոմարդը: Գալօն բերանը հաց չէր դնի, մինչև որ առաջուց չը կերակրէր և չը ջրէր Ջոմարդին. Նրա սրտին հանգստութիւն և աչքին քուն չէր մտնենայ, մինչև որ չը համոզվէր, թէ Ջոմարդը կուշտ է ու հանգիստ: Ութ տարվայ ընթացքում Գալօն իր պաշտելի Ջոմարդին երբէք աչքաթող չէր արել, ոչ մի օր ուրիշի խնամքին չէր յանձնել, «ամանաթ» չէր տուել: Շատ անգամ էր պատահել, երբ Գալօին լաւ վարձատրութիւն էին առաջարկել այն պայմանով, որ նա Ջոմարդին «ամանաթ» տար, բայց նա միշտ մերժել էր և համաձայնվել աւելի փոքր վարձատրութեան միայն այն պայմանով, որ ինքն էլ իր ձիու հետ լինէր. այդպիսի դէպքերում նա անդադար կըրկնում էր պապից սովորած իր սիրելի առածը, «ապրանքն էթայ՝ տէրը հետը, որդին էթայ՝ հէրը հետը»: Երբ նախանձոտ ընկերները Գալօին նախատում էին այն բանի համար, որ նա իր ձիուն կուռքի պէս է պաշտում ու «Ջոմարդի պոչից պոկ չէ գալիս»՝ նա պատասխանում էր. «Ի՞նչ անեմ ախպէր, Աստուած վկայ, չեմ կարողանում. հէնց որ Ջոմարդը աչքիցս հեռանում է՝ սիրտս տխրութիւնից պատովում է, րօպէն մի օր է թւում, ժամը մի տարի. մարմինս մի տեսակ ծանրանում, քունս էլ չի տանում. որ մի անգամ սիրտս կպել է ու չեմ կարողանում առանց նրան մնալ, ես ի՞նչ անեմ»:

II

Ծաղկազարդի կիրակին էր, գարնանային մի հրաշալի օր: Երկնքի անբիծ կապուտութիւնը, արեգակի մեղմ ու դուրեկան ջերմութիւնը, գիւղը շրջապատող ծաղկազարդ ծառերի արբեցուցիչ բուրմունքը, ժանուշակով նախշած նորածիլ կանաչը, այս բոլորը այնքան սիրուն էր, այնքան մաքուր ու հրապուրիչ, որ գիւղի բոլոր շնչաւորները, երկարատև փակ կեանքից ձանձրացած՝ դուրս էին թափվել իրանց մութ ու խոնաւ խրճիթներից և առատօրէն վայելում էին մայր բնութեան անման գեղեցկութիւնը:

Կէսօրը մօտ էր: Գալօն Ջոմարդին դուրս էր քաշել բացը և խնամքով մաքրում էր նրան, կամ աւելի ճիշտ է ասել՝ շոյում, փայփայում էր, որովհետև այդ օրը նա արդէն երկու անգամ մաքրել ու քորել էր իր ձիուն: Գալօի քէֆը գալիս էր, երբ Ջոմարդի լիքը սաղրուն շրպպեցնելիս՝ փափուկ միսը դողդում էր. նա գրկում էր ձիու չլինքը, պաչում էր նրա աչքերը և այնպիսի անսահման բաւականութիւն էր զգում Ջոմարդին փայփայելիս, որպէս գորովագութ մայրը իր մինուճար զաւակին փաղաքշելիս:

Ձին, կասես, հասկանում էր իր տիրոջ զըգացմունքը. ուզենալով արտայայտել իր փոխադարձ սիրոյ զգացմունքները՝ նա բարձրացաւ յետևի ոտների վրա, առաջիններով փորձեց գրկել Գալօին ու համբոյրի փոխարէն իր խոշոր ատամներով բռնեց նրա թևից ու կամաց թափահարեց, զգուշանալով, որ ցաւ չը պատճառէ իր սիրելի տիրոջը:

—Է՜յ անշնորհք,—կշտամբեց տէրը ձիու կոպտութիւնը:

Ջոմարդը իսկոյն լըջացաւ, մի րօպէ անշարժ կանգնեց, աչքերը Գալօի երեսին գցեց և սկսեց գլուխը տարուբերել. կասես՝ ուզում էր ներողութիւն խնդրել իր կոպիտ վարմունքի համար: Գալօի հաստլիկ շրթունքները ձգուեցին, ուրախ ժպիտը փայլեց նրա արևառ կոշտացած դէմքին և նա, չը կարողանալով թագցնել իր հիացմունքը՝ նորից համբուրեց ձիու սիրուն աչքերը ու վերջապէս գնաց եոնջա բերելու:

Ձիուն կեր տալուց յետոյ Գալօն ինքն էլ մըտաւ տուն, երկու կակուղ լոշ վերցրեց, երկու տակ ծալեց, մէջն էլ մի քանի բուռը լոբի լըցրեց, մի սոխ էլ դրնդով ջարդեց, լոբու վրա ցրուեց ու հացը փաթաթեց. այսպիսով նա մի փառաւոր դուրում պատրաստեց ու գլխիցը կծելով տանից դուրս եկաւ: Երբ Գալօն անցնում էր Ջոմարդի մօտից՝ ձին ղրճղրճալով ծամում էր համեղ եոնջան:

—Ջա՜ն, ջա՜ն, ախպէր Ջոմարդ, կեր, իշտահիդ մեռնեմ, անուշ արա,—ասաց նա ու դուրս եկաւ փողոց:

III

Բացի դրան առջևից փողոցի մի կողքով սըրնթաց վազում էր գիւղի մեծ առուն: Առուի ափին լաւ արեգունի տեղ կար: Մի խումբ ծերունիներ այստեղ մէջքերը պատին տուած ու ոտները երկարացրած՝ զրուցում էին: Գարնան արեգակի ճառագայթները փոքր ինչ գոլացրել էին նրանց պաղած արիւնը և այդ պատճառով նրանց խօսակցութիւնը անսովոր աշխոյժով էր առաջ գնում: Նրանք խօսում էին հին ժամանակներից, անցած գնացած բաներից, մտաբերում էին իրանց երիտասարդութիւնը ու երանի տալիս անցած օրերին... Ծերունիներից քիչ հեռու, մանրափաճառի խանութի առջև, մի քանի երիտասարդ մարդիկ խօսում էին վարուցանքից, տարվայ պտղաբերութիւնից, ցորենից ու խաղողից և այլ առօրեայ բաներից:

Գալօն, դուրումը կծելով, մօտեցաւ այս վերջին խմբին ու նստեց խանութի առջևի թմբի վրա:

Այդ ժամանակ փողոցի ծայրից երևաց մի կարճահասակ մարդ, որ ձեռները քամակին դըրած՝ հանդարտ քայլերով առաջ էր գալիս: Նրա կիսաեւրոպական շորերը և ինքնահաւան ու արհամարհական հայեացքը միանգամից ցոյց էին տալիս, որ հասարակ մահկանացու չէ: Դա Կոստանդ աղան էր, գիւղի ամենահարուստ վաշխառուն և միևնոյն ժամանակ ամենաառաջին հա-

կութիւնը իր օգտի համար։ Անտարբերութիւնը մահացութեան նշան է, և ամեն մէկը, որ հաւատում է թէ ինքնաճանաչութիւնը փրկութիւն է՝ պիտի ամբողջ սրտով ցանկանայ, որ անտարբերութիւնը բոլորովին չը լինի հասարակական գործերում։

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

Մ Ա Մ Ո Ւ Լ

Դարձեալ վաշխառութեան հարցը... Նա ոչ նոր է, ոչ մի տեղի, մի երկրի յատուկ ցաւ։ Արևմտեան Եւրոպան անգամ չէ կարողացել ազատվել այդ ժողովրդական աղէտից. վաշխառու կայ և Անգլիայում, իսկ Իտալիան համարեա ամբողջովին նրա ստրուկն է։ Շատ չափերն են մտածում, թէ ինչպէս պիտի ոչնչացնել վաշխառու անունը կրող վամպիրներին, բայց այդ մտածութիւնների արդիւնքը չատ աննշան է։ Մեզ մօտ էլ, Ռուսաստանում, պատժողական օրէնքը հալածում է վաշխառուներին. սակայն ահա հինգ թէ վեց տարի է, որ գործադրվում է այդ օրէնքը, բայց մինչև այժմ շօշափելի օգուտներ չէ տուել, և մենք չենք կարող ասել, թէ նա պակասեցրել է տոկոսների միջոցով արիւն ծծողների թիւը. չենք կարող ասել, թէ նա նոյն-իսկ որևէ առհ է ազդել գիւղացիների պատուհաս վաշխառուներին։ Դեռ այժմ էլ ամենքի առաջ դրված է նոյն ծանր հարցը—ինչ անել վաշխառուների դէմ։ Այդ հարցը քննում է այժմ «Кавказское Сельское Хозяйство» շաբաթաթերթը։ Լրագիրները հաղորդեցին, որ Վոլգայի վրա գտնվող նահանգների մի քանի զեմստվոներ միտք են յղացել խնդրելու կառավարութիւնից, որ պետական գանձարանը վճարէ գիւղացիների պարտքերը և ապա ինքը մաս-մաս յետ ստանայ գիւղացիներից իր տուած փողերը։ Առաջին անգամից այդ ծրագիրը օտարոտի է երևում. կառավարութիւնը ինչպէս վճարէ այդքան պարտքեր և մանաւանդ ինչպէս յետ ստանայ իր տուածը գիւղացիներից, այն էլ հարկերը հաւաքելու խստութիւններով։ Բայց մեր գիւղատնտեսական շաբաթաթերթը համակրանքով է խօսում այդ միջոցի մասին։

Առաջարկվող միջոցը տնտեսական չափազանց կարևոր նշանակութիւն ունի։ Գիւղացիները, որոնք պարտքերի տակ են ընկել զանազան պատահարների պատճառով—պատահարներ, որոնք մեծ մասամբ փոխ առնողների կամքից չեն կախված՝—իրանց պարտատէրերի ստրուկն են դարձել. բան են անում նրանց համար, տալիս են նրանց իրանց աղքատիկ հունձը, իրանց վերջին անասունը. այն ամենը, ինչ գիւղական «բարերարի» աչքին է ընկնում՝ անյապաղ անցնում է նրա ագահ ճանկերի մէջ։ Եւ չը նայած այս բոլորին՝ գիւղացին ոչ մի կերպ չէ կարողանում վերջացնել իր պարտքը. այն ամենը, ինչ տալիս է նա՝ համարվում է տոկոս, իսկ մայր գումարը ամենալաւ դէպքերում մնում է առանց փոփոխութեան, բայց մեծ մասամբ աճում է իւրաքանչիւր տարի, որովհետև տոկոսները միայն տոկոսների վրա չեն բարդվում, այլ հաշւում են մի առանձին եղանակով, որ միայն վաշխառուներին է յայտնի։ Պարտքի մէջ ընկած գիւղացին իր պարտատիրոջ մշտնջենաւոր հարկատուն է. պարտականը պահում է գիւղացուն իր թաթերի մէջ, այնպէս որ նա ինքն իր օգնութեամբ չէ կարող ազատվել իր ստրկական դրութիւնից։ Պարտական գիւղացին չունի ոչ մի սեփականութիւն, որովհետև իւրաքանչիւր կայք, որից օգտվելու իրաւունքը չէ սահմանափակվում օրէնքով՝ ամբողջովին պարտատիրոջ է ծախված. մինչև իսկ բանուոր անասունները, երկրագործական գործիքները և այլն պարտատիրոջ սեփականութիւնն են կազմում, և պարտատէրը իր պարտականին տալիս է այդ բաները միայն ժամանակաւորապէս։ Հունձն էլ չէ ուրախացնում գիւղացուն. միևնոյն է, այդ հունձը նրան չէ պատկանում, այլ նոյն հարստահարող վաշխառուին, որը կը խլէ նրանից ամեն ինչ մի չնչին գնով, տոկոսների փոխարէն։

Այնուհետև շաբաթաթերթը լուսաբանում է իր ասածները փաստերով, որոնք վերցրված են Ախալքալաքի գաւառի գիւղական ազգաբնակութեան պարտքերի ուսումնասիրութիւնից. այդ փաստերը բաւականաչափ յայտնի են մեր ընթերցողներին, քանի որ տպագրված են «Մշակի» մէջ։ Ստացվում է մի վերին աստիճանի անմխիթար դրութիւն։

Թողնել այսպիսի անելանելի դրութեան մէջ պետութեան ամբողջ երկրագործ դասակարգը անհնարին է, շարունակում է շաբաթաթերթը. սա տանում է նրան դէպի կատարեալ անկում և քայքայում։ Ուրիշ ելք չը կայ՝ բայց միայն տալ նրան հնարաւորութիւն ազատվելու պարտքերից, վճարելով նրա պարտքերը. իսկ նա ապագայում կը վերադարձնէ իր այդ պարտքը հարկերի հետ մի երեք-չորս տարվայ ընթացքում, առանց առանձին դըժուարութեան, որովհետև նա այժմ էլ տալիս է այդքան գումար վաշխառուներին իբրև տոկոս, չը հաշւելով զանազան «փէշքէշները», ինչպէս է, օրինակ, անվարձ վար անելը, հնձելը, խոտահարքը և այլն։ Ազատել գիւղացիներին մասնաւոր պարտքերից, տալ նըրանց կարողութիւն ազատ շունչ քաշելու՝ նըշանակում է միանգամից բարձրացնել երկրի տնտեսական դրութիւնը, դարձնել երկրագործի աշխատանքը աւելի արդիւնաւոր և շահաւէտ։

Բայց գիւղացիների պարտքը վճարելով ամեն ինչ վերջացած չի լինի։ Զի որ կարօտութիւնը էլի կայ, և գիւղացին փոխ առնելու կարիք կը զգայ և այն ժամանակ, երբ վաշխառուին վճարելի պարտք չի ունենայ։ Պէտք է, ուրեմն, ոչ միայն ազատել գիւղացուն վաշխառուի ճիրաններից, այլ և ստեղծել այնպիսի դըրութիւն, որ գիւղացին կարօտութեան մէջ հարկադրված չը լինի նորից դիմել իր հրէշ «բարերարին»։ Մի խօսքով, պէտք է տալ գիւղացուն էժան վարկի հիմնարկութիւններ—գիւղական բանկ, փոխատու-խնայողական գանձարան և այլն։

Ո՞ւմ չէ յայտնի գիւղական կարօտութիւնը։ Կամ արտը լաւ հունձ չի տայ, կամ անասունների հիւանդութիւն կը լինի, կամ ընտանիքում մէկը կը մեռնի, կամ նոյն-իսկ հարսանիք, ծննդաբերութիւն կը պատահի. այս և սրա պէս ուրիշ դէպքեր փողի կարիք են ծնեցնում. պէտք է անյապաղ բաւարարութիւն տալ։ Եւ եթէ գիւղերում չեն լինի գիւղական բանկ կամ փոխատու-խնայողական գանձարան՝ գիւղացին նորից անպատճառ կընկնէ վաշխառուի լուծի տակ։ Գիւղական բանկերը կամ փոխատու-խնայողական գանձարանները, միւս կողմից, կը սովորեցնէին գիւղացուն հետզհետէ մի բան յետ դնել սև օրվայ համար, կը սովորեցնէին նրան հետզհետէ խնայողութեան, իսկ սա կը տար մեծ միջոցներ գիւղական տնտեսութիւնը զարգացնելու համար։

Ինչպէս տեսնում էք՝ նորութիւնը այստեղ գիւղացիների եղած պարտքի վճարման եղանակն է. իսկ բուն, ծանրակշիռ հարցը դարձեալ այն է, որի մասին այնքան չատ գրել, մտածել են մինչև այժմ, այսինքն—դարձեալ էժան կրէդիտը, գիւղացիներին մատչելի բանկը, խնայողական և փոխատու հաստատութիւնները։ Սրանցից աւելի յուսալից, տևողական միջոցներ չէ կարելի գտնել մեր երկրի ազգաբնակութեան ահագին մասը վաշխառուների բաբելական գերութիւնից ազատելու համար։ Ամենքը գիտեն այդ, ամենքը հաւատում են այս միակ փրկարար միջոցին. բայց միշտ հարց է մնում, թէ երբ, վերջապէս, կը բացվի հարստահարված բազմութեան համար այդ գեղածիծաղ օրը, երբ, վերջապէս, էժան կրէդիտը կը մտնէ գիւղերը, կը սրբէ գիւղացու արտասուքները...

ՆԱՄԱԿ ԱՍՏՐԱԽԱՆԻՑ

Օգոստոսի 30-ին

Այս ամառ Աստրախանի հայ հասարակութիւնը երկու զգալի կորուստ ունեցաւ։ Մէկը՝ տեղիս Հայուհեաց Բարեգործական ընկերութեան կար ու ձևի վարժուհի և վերակացուհի տիկին Լալայեանն էր, որ իր աշխատասիրութեամբ և ձեռագործի հմտութեամբ հէնց առաջին տարին ուշադրութիւն գրաւեց. միւսն էր՝ Կարապետ Պետրոսեան երիտասարդը, բնիկ ղլարցի, որի մարմինն այսօր հողին յանձնեցինք, 23 տարեկան ծաղիկ հասակում։ Հանգուցեալն աւարտել էր տեղիս Աղաբաբեան դպրոցը և սէր զգալով դէպի մայրենի գրականութիւնը՝ դպրոցի պակասը աշխատել էր լրացնել ինքնազարգացմամբ ընթերցանութեան միջոցով։

Հանգուցեալը ամենալաւ ծառայութիւն արեց, մտցնելով հայ լեզուով ընթերցանութիւնը իր ընկերների մէջ և նոյնը տարածելով նրանց շըրջաններում։ Մի նոր հայերէն լեզուով հեղինակութիւն կամ պարբերական հրատարակութիւն չէր լոյս տեսնի, որ Պետրոսեան ձեռք չը բերէր, չը հաւաքէր ընկերներին և միասին չը կարդային և այնուհետև իրանց շրջաններում չը տարածէին։ Եթէ այսօր Աստրախանում կայ օրիորդների մի փոքրիկ շրջան, որ հայերէն գըրքերի ընթերցանութեամբ է զբաղվում՝ մասամբ էլ պարտական ենք հանգուցեալ Պետրոսեանին։ Բացի այդ, նա ձգտում էր ամեն մի բարի գործի. հարկաւոր էր մի բարենպատակ ժողովարարութիւն անել, մի աշակերտական կամ սիրողների ներկայացում կազմել և այլն,—ամեն տեղ իրան յարմար մասն ունէր և առանց տըրտունջի, ամենայն համեստութեամբ կատարում էր իր վրա դրված պարտականութիւնները. սրա համար էլ հանգուցեալը ընդհանուրի սիրելին էր և վայելում էր իր ընկերների համակրանքը, դրա համար էլ նա չատերի բերանից ափսոսանք և չատերի աչքերից արտասուք խլեց։

Գուցէ հանգուցեալը մի ուրիշ հանգամանքում, ուրիշ հասարակութեան մէջ, աննշմարելի մնար, բայց նկատի առնելով Աստրախանի երիտասարդների և գործակատարների մեծամասնութեան աննպատակ, զեղխ, անպարտաճանաչ, ժամանակակից հոգուց զուրկ կեանքը՝ հանգուցեալ Պետրոսեան իր բարի վարքով, անընդհատ աշխատասիրութեամբ և իր ազնիւ ձգտումներով մի առանձնակի տեղ էր գրաւում վերոյիշեալների մէջ. նա հոտաւէտ ծաղիկներից էր անհոտ փնջի մէջ։ Հանգուցեալին վերջին պատիւը տալու համար եկեղեցում ներկայ էր բարեկամների, ծանօթների և ընկերների բաւական ստուար բազմութիւն. դագաղի վրա դրված էին մի քանի պսակներ և քահանաներից մէկը խօսք ասեց։ Գոնէ հանգուցեալի կեանքի օրինակը մի խթան լինէր ամեն պարտականութիւններից հեռացած աստրախանցի երիտասարդ սերնդի համար՝ նրա շաւղով գնալու, նրա ձգտումներով առաջնորդվելու, ապագայում ուղղվելու և բարի անուն վայելելու նպատակով։

Գէորգ քահ. Մկրտումեան

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Քաղաքային կանոնադրութեան համաձայն՝ ոչ-քրիստոնեայ ձայնաւորների թիւը դումայում քրիստոնեայ ձայնաւորների թւի $^1/_3$-ից աւելի չը պէտք է լինի։ Այդ կանոնը մտցնելու ժամանակ Բաքու քաղաքում թոյլ տրվեց, որ մահմե-

---

քսակը։ Փողոցում գտնվող գիւղացիները բոլորը նրա առջև ոտի էին կանգնում և երկիւղածութեամբ գլուխ խոնարհեցնում։

Աղան իր մանրիկ ու խորամանկ աչքերը չորս կողմ պտտեցնելով՝ գլխի թեթև շարժումով ողջունում էր ոտի կանգնողներին և անցնում։ Երբեմն նա մատով կանչում էր այս ու այն գիւղացուն և զանազան պատուէրներ ու հրամաններ էր տալիս նրանց, որոնք վազվզում էին նրա կամքը կատարելու։ Վերջապէս Կոստանդ աղան մօտեցաւ և մանրավաճառի խանութին, որտեղ երիտասարդների խումբը տաք-տաք վիճում էր մի ինչ-որ եզան մասին։ Աղային տեսնելուն պէս իսկոյն բոլորը պապանձվեցին և ոտի կանգնելով՝ տեղերումը արձանացան։ Գալօն էլ դուրսումի կէսը ծոցը դնելով՝ ոտի վրա անհամբեր սպասում էր աղայի անցնելուն, որ դուրսումի հետ իր հաշիւը վերջացնէ։

—Բարի օր ձեզ, ասեց աղան, կանգ առնելով խանութի առջև ու իր փոքրիկ աչքերը պըտտեցնելով։

—Բարով, հազար բարի, աղա ջան, սրտալի պատասխանեցին տղերքը միաձայն։

Աղայի վազված աչքերը մի րոպէի չափ կանգ առան Գալօի վրա, որին նա ոտից գլուխ այնպէս էր զննում, կարծես թէ մի տարօրինակ ու զարմանալի բան էր նկատել նրա շալվարի բազմաթիւ կարկատանների և արխալուխի ծլանքների մէջ։ Գալօն այրվում էր աղայի հայեացքից. նրա դէմքը ամբողջապէս կարմրատակեց, ու քրտինքի խոշոր կաթիլներ երևացին նրա ճակատին։ Գալօն սաստիկ վրդովված էր. նրա բերանը բացվել էր, հաստ շրթունքները դողդողում էին և սիրտը անհանգիստ կերպով թրթռում էր։ Աղան հանեց գրպանից մի պապիրոս և առանց վառելու դրեց բերանը։ Խանութպանը մի վայրկեանում հանեց լուցկին, վառեց ու կրակը մօտեցրեց աղայի բերանին։ Պապիրոսը վառելուց յետոյ, Կոստանդ աղան ագահութեամբ ծուխը ներս քաշեց, յետոյ դուրս փչեց ուղիղ խանութպանի աչքերին ու մի ակնարկ գցելով Գալօի վրա՝ մատով կանչելու նշան արեց նրան ու երեսը շուռ տուեց։

Գալօն դուրսումի կէսը ծոցից հանեց, տուեց մօտի գիւղացուն և ինքը մեքենաբար հետևեց աղային։ Նա գնում էր անհաստատ, դողդոջուն քայլերով ու նրա սիրտը ինչ-որ սարսափելի բան էր նախատեսում։ Երբ նրանք մի քանի քայլ հեռացան՝ աղան կանգ առաւ ու դառնալով դէպի Գալօն ասաց.

—Ա՛յ տղայ, մեր հաշիւը ինչո՞ւ չես վերջացնում. մինչև երբ պիտի խաբելով ձգձգես. չես ամաչում։

Գալօն նորից կարմրատակեց, աչքերը գետին գցեց, ապա աչքերը բարձրացրեց, կարծես ուզում էր մի բան ասել, բայց չը կարողացաւ։ Նա միայն չորացած շրթունքները լեզուով թըրջեց, նորից գլուխը կախեց ու սկսեց իր հնամաշ տրեխներին նայել։

—Մարդս պիտի մի քիչ էլ նամուս ունենայ, շարունակեց աղան ուղիղ Գալօի աչքերին նայելով. նամուսը, պատիւը ամեն բանից թանգ է. մարդ գետինը մտնի լաւ է, քան թէ պարտքատէրը օրական տասն անգամ նրա դուռը կտրի, փողոցումը նրա փէշը բռնի ու մի թթու խօսք, մի անպատիւ գրոյց ասի։ Բա դու հողը չես մտնի, եթէ ես էգուց-էլոր պրիստաւ կամ տանուտէր բերեմ ու քո տան կճուճ-բժուղը, պղինձ-պղնձկալը, քէչա ու կարպետը, վերջապէս քո կնկայ շալիկն ու վարտիքը դուրս քաշել տամ ու հրապարակով ծախեմ։ Այս ինչ խայտառակութիւն է, ախպէր. փող ես վերցրել, լափել-լակել. հիմա չես ուզում վերադարձնել... չը լինի թէ կարծում ես, որ փող աշխատողը քո հօր ծառան էր ու դատել է նրա համար, որ դու տանես լափես, քէֆ անես ու յետ դարձնելու մասին էլ չը մտածես...

Քեզ հետ եմ խօսում, ինչ ես լալացել, շարունակեց Կոստանդ աղան աւելի ու աւելի բորբոքվելով և ձայնը աստիճանաբար բարձրացնելով. ինչո՞ւ չես պարտքդ տալիս։

—Ի՞նչ պիտի ասեմ, որ չը տամ, աղա ջան, վերջապէս դողդոջուն ձայնով արտասանեց Գալօն. իմ լեզուս լալանայ՝ թէ ես մի օրէց մի օր էգպէս մի բան ասած լինեմ. ընդհակառակը գիշեր ցերեկ ես դրա մասին եմ մտածում, թէ...

—Եթէ մտածում ես, ո՞ւր է տուած փողդ. ամբողջ տասնումէկ ամսվայ ընթացքում ես քեզանից մի սև փող չեմ ստացել։

—Ի՞նչ անեմ, աղա ջան, ներողութիւն կանես։ Անցեալ տարիները բանս աջ էր գնում. լաւից վատից մի բան մասիլ էի վերցնում, մի բան էլ ձիովս էի աշխատում, տունս մի կերպ պահում էի ու պարտքատիրոջ առջևն էլ սևերես չէի մնում, տոկոսը իր ժամանակին տալիս էի։ Իսկ անցեալ տարի, քեզ էլ լաւ յայտնի է, որ Աստուած գլխներիս բարկացաւ, երկնքից կաթիլ չը կաթեց, տարէն աշխատանքներս այրվեց պապանձվեց. արտիցը սերմը չը կարողացանք վերցնել, այգին էլ հօ ցուրտը վառեց. երեխաներիս աչքը մնաց իմ ու իմ ձիուս երեսին. մենք էլ երկուսով տարէց տարի աշխատեցինք, չարչարվեցինք, քանի հետ քաղուեցինք՝ հազիւ կարողացանք մի կտոր չոր հացի փող վաստակել, մի տուն մանր երեխաներին կերակրել, էլ որտեղից կարողանայի տոկոս տալ...

—Բա մենք մանր երեխաներ չունե՞նք, գոռաց զայրացած Կոստանդ աղան, մի նոր պապիրոս հանելով գրպանիցը։

—Աղա ջան, ես էլ գիտեմ, որ մեղաւոր եմ քո առջև. միայն ճար չունեմ. աղաչում եմ մի փոքր ժամանակ տուր, կամաց-կամաց կաշխատեմ, տոկոսներն էլ հետը կը տամ։

—Ամբողջ տասնումէկ ամիս համբերեցի, ինչ ստացայ։ Չէ, ախպէր, ես ինչ քո անամօթութիւնն եմ տեսնում՝ մինչև որ խայտառակ չը լինես՝ խելքդ գլուխդ չի գայ ու ոչ մի կոպէկ չես տայ։

—Կը տամ, աղա ջան, կը տամ, կապուտը Աստուածը վկայ, կը տամ, ասաց Գալօն ձեռքը դէպ երկինք բարձրացնելով։

Գալօի խղճալի կերպարանքը, կարծես, մի քիչ մեղմացրեց աղայի սիրտը։

—Տես, ինչ եմ ասում, Գալօ, շարունակեց աղան։ Ես գիտեմ, որ շուտ կամ ուշ մի բան պիտի ծախես, որ կարողանաս պարտքդ տալ. առանց դրան՝ անկարելի է, որ դու պարտքից թեթևանաս. իսկ քանի որ մի բան ծախելու ես՝ որքան շուտ ծախես, այնքան հեշտ հոգիդ կազատես։

—Ախր ինչ ունեմ, որ ինչ ծախեմ, աղա ջան, ունեցած չունեցածս երկու աչք կիսաւեր հին տուն է ու մի քանի թումբ պապենական այգի. այն էլ որ ծախեմ՝ կը մնայ, որ մի տուն կաթնակեր երեխաներիս տանեմ ջուրը լցնեմ։

—Ո՞վ է մեղաւոր, այ որդի, միթէ դու կարծում էիր, թէ փող տուողը պարտքդ քեզ կը բախշի։

—Ես չեմ էլ ուզում, որ բախշեն. ես մենակ խնդրում եմ, որ մի քիչ խղճմտանքով վարվես ինձ հետ...

—Անխիղճ ենք, բա՞ս, վրա բերեց Կոստանդ աղան, առաջին բառը սաստիկ շեշտելով և շեշտի համաձայն գլուխը տմբացնելով. փողը տալիս՝ խղճալի ենք, լաւ ենք, իսկ յետ պահանջելիս՝ անխիղճ ենք, անիրաւ ենք։ Ինչո՞ւ պիտի յայնեղ անեմ քեզ պէս աննամուսների հետ խօսել. մուրհակի ժամանակը լրանալուն պէս կը գանգատվեմ, պրիստաւ կը բերեմ, տունն ու տեղդ կը ծախեմ, քեզ կը խայտառակեմ ու իմ փողս էլ լիուլի կը վերցնեմ. այն ժամանակ ես լաւ մարդ կը լինեմ։

Ասաց աղան ու հայհոյանքը շարունակելով արագ-արագ հեռացաւ։

(Կը շարունակվի)

ղական ձայնաւորների թիւը ընդհանուր թւի կէսից աւելի չը լինի։ Անդրկովկասի միացած քաղաքներում քաղաքային կանոնադրութիւն մտցնելու ժամանակ, Ներքին գործերի մինիստրը, իր իշխանութեամբ, Բագու քաղաքի մահմեդականների համար վերև յիշած իրաւունքը տարածեց և Անդրկովկասի ուրիշ քաղաքների վրա։ Ներքին գործերի մինիստրի այդ կարգադրութիւնը ապօրէն համարեցին Գանձակ քաղաքի ընտրողներից մի քանիսը և գանգատ ուղարկեցին կառավարչական սենատին։ Այս գանգատը յարգվեց, և Գանձակում ստացվեց սենատի ուկազը, որով հրամայվում է դումայի քրիստոնեայ ձայնաւորների ընտրութիւններ կատարել՝ դումայի քրիստոնեայ ձայնաւորների թիւը լրացնելու համար։

—

Բարձրագոյն հաստատված 1896 թւ. ապրիլի 26-ին Պետական խորհուրդի կարծիքի համաձայն՝ 1887 թւին բաց թողած 25, 10 և 5 րուբլիանոց թղթադրամները փոխելու վերջնական ժամանակը նշանակված է 1899 թւ. դեկտեմբերի 31-ը։ Այդ ժամանակից յետոյ յիշեալ թղթադրամները այլ ևս չեն ընդունվի Պետական գանձարաններում և ոչ էլ նրանց շրջանառութիւնը պարտաւորեցուցիչ կը լինի մասնաւոր անձերի մէջ։

—

Тифлисскій Листокъ» լրագիրը լսել է, որ ճանապարհների հաղորդակցութեան մինիստր Խիլկօվ ամսիս վերջին կը գայ Թիֆլիս՝ Կարս-Թիֆլիս և Բագու-Պետրօվսկ երկաթուղիները տեսնելու։

—

«Каспій» լրագիրը հաղորդում է, թէ պարսկահպատակ Միրզա-աղա-Հաջի Մեհտի օղլին, որ սպանութեան փորձ արաւ Բագուի պարսկական փոխ-հիւպատոս Միրզա-Ալասկար խանի կեանքի դէմ՝ խոստովանել է, որ մտադրութիւն է ունեցել կոտորել հիւպատոսի հետ միասին դիւանատան մէջ գտնվողներին։

—

ԱԽԱԼՔԱԼԱՔԻՑ մեզ գրում են. «Օգոստոսի 29-ին, դերասան Վրոյր և տեղական սիրողները վեցերորդ ներկայացում տուին և առաջին անգամ մեր քաղաքում խաղացին «Ասլան-Բալասի», կամ «Երևանի գրաւումը» յայտնի պիէսը, վերցրած Աբովեանի «Վէրք Հայաստանի» վէպից։ Անկասկած, եթէ մի աւելի ձեռնհաս անձն ստանձնած լինէր վէպի փոխադրութիւնը՝ պիէսը աւելի համապատասխան կը լինէր գեղարուեստի պահանջներին, բայց ներկայ պիէսը զուրկ է գեղարուեստական ամբողջութիւնից և հանդիսատեսին շլացնում է միայն իր արտաքին էֆֆէկտներով. սակայն մեր նորագոյն պատմութիւնից վերցրած նիւթը և հետաքրքիր բովանդակութիւնը այդ պիէսի ներկայացումը ցանկալի են դարձնում, մանաւանդ, գաւառներում։ Այդ պատճառով «Ասլան-Բալասին» մենք կատարեալ սիւրպրիզ ենք համարում մեր հասարակութեան համար։ Ինչ վերաբերում է դերակատարութեան՝ պէտք է նկատել, որ պ. Վրոյր հանգամանքներից ստիպված, ստանձնել էր իր ամպլուային անհամապատասխան դեր— Ասլան-Բալասու դերը. այդ պատճառով նա ցանկալի տպաւորութիւնը չարաւ, թէև համեմատաբար լաւ էր։ Սիրողներից լաւ էին մանաւանդ տ. Զարուհի, օր. Յովհանջանեան, պ.պ. Կարապետեան և Մազայեան։ Բաւարար խաղացին իրանց դերերը պ.պ. Քանանեան, Ալեքսեան, Այվազեան և Տօնականեան։ «Ասլան-Բալասի» պիէսից յետոյ կրկնվեց «Տեհօր-Տամպերլիկը», որի ժամանակ, ինչպէս նախորդ անգամ, մեծ զուարճութիւն պատճառեցին հասարակութեանը դերասան Վրոյր և սիրող Այվազեան։ Անտրակներում սիրողները երգում և գեղեցիկ նուագում էին ջութակի, մանդօլինի և թառի վրա։ Դահլիճի մեծ մասը բռնված էր հանդիսականներով։ Ցանկալի էր, որ «Ասլան-Բալասին» կրկնվէր յատկապէս հասարակ ժողովրդի համար, մատչելի գներով. բայց այս ներկայացումից յետոյ, պ. Վրոյր ճանապարհվեց Արդահան՝ այնտեղ ևս ներկայացում տալու։ Սակայն դերասանը մտադիր է վերադարձին իր խոստացած ժողովրդական ներկայացումը տալու մեր քաղաքում, եթէ միայն յարմար դահլիճ գտնէ, որովհետև նախկին թատրօնական դահլիճը դուրս է եկել թատերասէրների ձեռքից, և այնտեղ այլ ևս ներկայացումներ չը պիտի տրվեն»։

—

ԴՈՒԲԱՑԻՑ մեզ գրում են. «Մեզ մօտ հետևեալ տխուր դէպքը տեղի ունեցաւ։ Կառավար Մահմէդ Բաղիր յանձն է առնում կառքով գիւղը տանել պօլիցիայի գրագիր Բախիշ Ալի Հաջի Աբդուրզախօղլուն և սրա մօրաքրոջը. կառքը Ղուբա-չայ գետի կամուրջին դեռ չը հասած՝ ձիանները խրտնում են, կառքը շուռ է ընկնում, փշրվում է և տակով է անում տղային, կնոջը և մի մանուկին։ Բախիշ Ալին նոյն օրը մեռաւ. միացածների դրութիւնը ծանր է»։

—

ԴԶԼՋԱԽՋԱԽ գիւղից մեզ գրում են. «Շիրակում կենսական պիտոյքները շատ թանգացան. ցորենի սօմարը 22—24 րուբլի, գարին՝ սօմարը 11—12 րուբլի։ Խոտի պուդը 60—65 կօպէկ, դարմանը՝ 30 կ., գարին՝ 70 կ., 100 հատ ձուն՝ 1 ր., 100 սեխարը 1 ր. 20 կ., իւղի պուդը 14 րուբլի։ Խոտի և յարդի պակաս լինելու և թանգութեան պատճառով գիւղացիք իրանց անասունները շատ էժան են ծախում»։

ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ԹԻՒՐՔԻԱՅԻՑ

—

Կ. Պօլսի հայ լրագիրները հաղորդում են.

«Ցաւալի լուր մը կը հասնի Հաճընէն։ Անցեալ չորեքշաբթի օր, 18 օգոստոս, քաղաքին Թըլըսըմ թաղին մէջ հրդեհ ծագելով, քանի մը թեւի բաժնուեր և մեծամեծ վնասներ պատճառեր է։

Հաճընի աւագերէց Ստեփան քահանայ հեռագրած է Պատրիարք Հօր թէ 200-ի չափ տուներ մոխիր դարձած են և հազարի չափ հայեր անպատսպար կը մնան։ Այս հեռագիրը, որ շաբաթ իրիկուն ուշ ժամանակ հասած էր Պատրիարքարան՝ երէկ առաւօտ Գարթալ տարուեցաւ, ուր կը պատարագէր Պատրիարք հայրը, և Ն. Սրբազնութեան յանձնուեցաւ ժամերգութեանց աւարտումէն ետքը, վարժարանի մէջ տրուած սեղանին վրա։ Այս տխուր լուրին առաջ բերած տպաւորութեան տակ, ներկաները ինքնաբերաբար հանգանակութիւն մը կատարելով մէջերնին, արդիւնքը Ս. Պատրիարք Հօր յանձնեցին, Հաճընի հրկիզեալներուն ղրկելու համար։ Այս մարդասիրական օրինակը իր հետեւողները պիտի ունենայ անշուշտ մայրաքաղաքիս ունևոր ազգայիններուն մէջ։

«Սաբահի» տեղեկութեանց նայելով՝ հրդեհը ծագած է Մարտիրոսեան Պօղոս անուն անձին տունէն։ Մեր թուրք պաշտօնակիցը կը յարէ թէ կանոնաւոր ջրհանկիր խումբի մը չըգոյութիւնը, նոյն պահուն փչող հովին սաստկութիւնը և տուներուն խիտ առ խիտ ու փայտաշէն ըլլալը պատճառ եղած են հրդեհին այդքան մեծ ծաւալ մը ստանալուն։

Տեղական կառավարութիւնը ամեն միջոց ձեռք առած է՝ հրկիզեալներուն անմիջական պէտքերը հոգալու համար։

«Նպաստից Ցանձնաժողովը իր երէկուան նստին մէջ նկատողութեան առնելով Հաճընի մէջ պատահած հրդեհին առթիւ Պատրիարքարան հասած հեռագիրը՝ որոշեց փութով 100 ոսկի գումար մը ղրկել Սսոյ կաթողիկոսական տեղապահ Տ. Կիրակոս եպիսկոպոսին, անձամբ բաշխելու համար հրկիզեալներուն։

Պատրիարք Հայրը գրութեամբ մը Ներքին գործոց նախարարին տեղեկացուց Հաճընի 1000-ի չափ հրկիզելոց անպատսպար և օգնութեան կարօտ վիճակը, և Կայսերական կառավարութեան գթութիւնը և օգնութիւնը խնդրեց։»

—Գահիրէի «Փիւնիկ» հանդէսի մէջ կարդում ենք.

«Գահիրէի հայ ժողովուրդը այս օրերս գըրգռուած Օրմանեան Պատրիարքի ազգադաւ ընթացքին դէմ, պարտաւորեցաւ 400-ի մօտ ստորագրութեամբ հանրագրութիւն մը ներկայել տեղւոյս Քաղ. Ժողովին, միանգամ ընդ միշտ դադրեցնել տալու համար անոր անուան յիշատակութիւնը Ս. եկեղեցւոյ մէջ»։

—«Արևելք» լրագիրը հաղորդում է.

«Պատրիարքարանի կողմէ Ասատեան Մկրտիչ էֆէնդիի փաստաբան կարգուած է՝ Կիլիկիոյ հանգուցեալ Մկրտիչ Կաթողիկոսին ժառանգորդներուն և Օսմ. Կայս. Պանքային միջև բացուած դատին մէջ, որ այսօր կը տեսնուի Առևտրական ատեանի վերաքննիչ ճիւղին առջև։ Ահաւասիկ այդ դատին առիթ տուող պարագաները։

«Մկրտիչ Կաթողիկոսը իր մահէն մէկ քանի օր առաջ Հալէպցի Պետրոս էֆէնդի և Կօզմա Հաճի Եօրկի անուն անձերուն ի պահ տուած է եղեր Օսմ. Պանքայի Հալէպի ճիւղէն վճարելի 250-ական ոսկինոց 2 չէք իր անուան յատուկ։ Կաթողիկոսին մահէն վերջը, անոր ժառանգորդները՝ Պէյրութ բնակող բողոքական Գրիգոր և Գօյումճեան եղբայրները՝ տեղեկութիւն առնելով՝ այդ չէքերը ձեռք կանցուցնեն և Պանքային Հալէպի ճիւղէն՝ ուր ձգուած էր այդ 500 ոսկին՝ կը պահանջեն։ Պանկան չի հաւանիր, որովհետև այդ գումարը չը վճարուելու համար Սիսի կաթողիկոսարանին ինչպէս նաև մասնաւորներու կողմէ խնդրագիրներ տրուած էին։ Ժառանգորդները Հալէպի առևտրական դատարանի դիմելով վճռագիր մը ձեռք կը բերեն, որով կը յանձնարարուէր պանքային՝ այդ գումարը հատուցանել ժառանգորդներուն։ Պանքան վերաքննութեան դիմած է, և այս դատն է ահա, որ կը սկսի այսօր։

ԱՐՏԱՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

—

—«Petite République» լրագիրը հաղորդում է, որ Լօնդօնի մի լրագրի խմբագրութեան մէջ գտնվում են այն դօկումէնտների լուսանկարները, որոնց մայոր Էստէրհազի յանձնել է Գերմանիային։ Ուրիշ լրագիրներ բացատրում են, որ այդ լրագիրը «Times»-ն է, որին ներկայացրված են այդ դօկումէնտները այն պայմանով, որ նրանք չը հրատարակվեն մինչև Րէննի դատի վերջանալը։

—«Post» լրագրի Կ. Պօլսի թղթակիցը հաղորդում է, թէ ինքը լսել է, որ Ֆրանսիական ներկայացուցիչը Թիւրքիայում անհրաժեշտ է համարում, որ Ֆրանսիան և Գերմանիան միասին գործեն Արևելքում։ Նա այն կարծիքի է, թէ դէպի Տիգրիս և Եփրատ գետերը տանող երկաթուղին պէտք է կառուցվի անպատճառ ֆրանս-գերմանական ընկերութեան ձեռքով։ «Ինչքան էլ մենք չը ցանկանայինք, որ այդ մեծ երկաթուղու գիծը, որ այնքան մեծ նշանակութիւն ունի, գերմանական ընկերութիւն կառուցանէր՝ բայց ի նկատի ունենալով որ Ռուսաստանը և Անգլիան չափազանց եռանդով ուզում են ձեռք բերել այդ գործը՝ մենք կարծում ենք, որ այժմեան դէպքերին նայելով, աւելի լաւ կը լինի, որ ֆրանսիացիներն ու գերմանացիները համերաշխ գործէին։ Եւ ոչ թէ միայն Միջագետքում, այլ և ամբողջ Արևելքում Գերմանիայի և Ֆրանսիայի քաղաքական աջակցութիւնը մեծ նշանակութիւն կունենար երկու երկիրների համար և շատ ցանկալի կը լինէր»։

—Թէ որքան էր հուսահատած Դրէյֆուսի ընտանիքը, որ նրան կարդարացնեն, երևում է այն բանից, որ տիկին Դրէյֆուս վարձել էր արդէն Գէրէնվալ՚դում մի բնակարան, ուր Սատանայի կղզու կալանաւորը պէտք է հանգստանար Շվարցվալ՚դի հրաշալի բնութեան մէջ։ Դատավճիռը յուսահատութիւն պատճառեց դատապարտեալի բոլոր ազգականներին։ Դրէյֆուսի և նրա կնոջ ու եղբօր տեսակցութիւնը բանտում անընդհատ հեկեկանքներ էր։ Առաջինը Դրէյֆուս զսպեց իրան և ասեց կնոջը. «Թանգագին Լիւսի, ես այնքան եմ տանջվել, որ արդէն ընտելացել եմ նոր տանջանքներ կրելու մտքին։ Արիացիր, ինչպէս և ես»։ Բաժանվելով կնոջից՝ նա խնդրեց, որ իրան կարդալու գրքեր ուղարկեն, որպէսզի մի առ ժամանակ մոռացութեան տայ իրան։ Երբ Մաթիէ Դրէյֆուս գնում էր՝ կայարանում ժողոված բազմաթիւ ամբոխը կանչում էր նրա յետևից. «Արիացէք։ Կեցցէ Դրէյֆուս։ Արդարադատութեան ժամը շուտով կը հասնի»։

„ՄՇԱԿԻ“ ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

ՌՈՒՍԱՑ ԳՈՐԾԱԿԱԼՈՒԹԻՒՆԻՑ

—

7 սեպտեմբերի։

ԽԱՐԿՕՎ։ Ֆինանսների մինիստրը նայեց նոր բացվելիք պետական բանկի գրասենեակի շինութիւնը, օղիի մենավաճառութեան շէնքը և արքունական գինեվաճառանոցները. այցելեց առևտրական ուսումնարանը և բօրսայի դահլիճը, որտեղ առևտրի, արդիւնաբերութեան և լեռնահանքային մեքենագործութեան ներկայացուցիչների հետ խօսակցեց հարաւային Ռուսաստանի տնտեսական կեանքի այդ բաժինների պահանջների մասին։ Երեկոյեան մինիստրը ճանապարհ ընկաւ Ղրիմ։

ԼՕՆԴՕՆ։ Ինչպէս հաղորդում են՝ Լիդդէնբուրգի կօմենդանտ կօրնէտ Բերքէրտօն և բօէրների ուրիշ սպաներ գնացին բանակ գնելու Կօմատի գետի աջ ափին, որտեղ սպասվում է 250 զինուոր։

ՎԱՇԻՆԳՏՕՆ։ Չինաց կառավարութիւնը սաստիկ բողոք է յայտնել իր դեսպանի միջոցով գեներալ Օտիսի հրամանի առիթով, որով արգելվում է չինացիներին Ֆիլիպպեան կղզիները մուտք գործել։ Լուրեր են պտտում, որ բողոքի մէջ յայտնված է, թէ Օտիսի վարմունքը հակառակ է միջազգային օրէնքներին և խախտում է գոյութիւն ունեցող դաշնադրութիւնները, արհամարհելով բոլորովին Չինաց կառավարութեան և Ամերիկայի մէջ այնքան երկար ժամանակ պահպանված բարեկամութիւնը։ Մակ-Կինլէյ այդ բանի վրա լուրջ ուշադրութիւն է դարձնում, որովհետև բողոքը միջազգային բնաւորութիւն ունի։

ՊԱՐԻԶ։ Մինիստրների խորհրդում սկզբունքով որոշվեց՝ ներում շնորհել Դրէյֆուսին։ Ներումը կը յայտնվի մի քանի օրից յետոյ։ Դրէյֆուս յետ վերցրեց իր խնդիրը՝ վճիռը բեկանելու մասին։

Շերէր-Կեստնէր վախճանվեց։

ԲԵԼԳՐԱԴ։ Կնեժևիչի գործը։ Դիմիչի պաշտպանը իր ճառի մէջ ապացուցանում էր, որ Միլանին սպանելու միտքը ընկնվել է Բուխարեստում։ Այնտեղ յոյս ունէին Կարագէօրգիեվիչի օգնութեամբ հեռացնել Միլանին և Ալէքսանդրին. հէնց դրա մէջ էլ կայանում էր Կնեժևիչի Բուխարեստ գնալու գաղտնիքը։ Պաշիչի պաշտպանը պնդում էր բոլոր մեղադրեալների արդարացման վրա, բացի Կնեժևիչի, հաստատելով, որ Պաշիչ և արմատական կուսակցութիւնը պատասխանատու չեն արտասահմանում տեղի ունեցած շարժումների համար։

ԲՈՒԴԱՊԵՇՏ։ Դանուբի ջուրը արագ բարձրանում է։

ՎԻԷՆՆԱ։ Դանուբի ջուրը Գայնբուրգի մօտ և Ին գետում կամաց-կամաց բարձրանում է,

ՀԱԱԳԱ։ Պարլամենտը բանալու ժամանակ թագուհու ճառի մէջ խօսված է խաղաղութեան կօնֆէրէնցիայի մասին, ուր մշակվեցին միջազգային նշանաւոր դաշնագիրներ։ Հիմք կայ յուսալու, ասված է ապա, որ բոլոր պետութիւնները կը ստորագրեն դաշնագիրները։

ԲԵԼԳՐԱԴ։ Տաուշանովիչի պաշտպանը պնդում է իր կլիէնտի արդարացման վրա, որովհետև Տաուշանովիչ մեղաւոր չէ ոչ հակադինաստիական գործողութիւնների, ոչ էլ պետական դաւաճանութեան մէջ։

ՊՐԵՏՕՐԻԱ։ Պետական քարտուղար Րէյց յայտնեց մի ժուրնալիստի, թէ կառավարութիւնը, ազգային ժողովը և ժողովուրդը համաձայն են այն ընթացքի վերաբերմամբ, որին հետևում է կառավարութիւնը։ Րէյց հերքում է այն լուրերը, որ իբր թէ գոյութիւն ունեն տարաձայնութիւններ։ «Վճիռը, ասեց նա, կայացաւ Օրանժեան հանրապետութեան համաձայնութեամբ»։

8 սեպտեմբերի

ՄԵԼԻՏՕՊՕԼ։ Գիւղացիք շատ ջանք են անում հողեր գնելու. հողի գինը բարձրացաւ մինչև 200 ր. դեսեատինը։

ՊԱՐԻԶ։ Դրէյֆուսի ներման հրովարտակը կը ստորագրվի հինգշաբթի օրը։

ՄԱԴՐԻԴ։ Սկսվեց Կաւիտէ բերդը յանձնելու գործի քննութիւնը։ Կարդացվեց մեղադրական ակտը։ Պրօկուրօրը պահանջում է, որ Մօնտիխօ ծովապետը ընդ միշտ հրաժարեցնվի պաշտօնից,

ՊԱՐԻԶ։ Ձեռք են առնված բոլոր միջոցները՝ որպէսզի այս առաւօտ յարձակում գործեն Գէրէնի ապաստանած տան վրա։ Այս բոլէնն Շաբրօլ փողոցը բռնված է հանրապետութեան գվարդիայի զօրաբաժնով, բազմաթիւ ոստիկաններով և հրշէջների խմբով։ Բոլորն սպասում են յարձակում գործելու հրամանի։ Հաւատացնում են, որ Գէրէն, բարեկամների թախանձալից յորդորներին զիջանելով, խոստացաւ, հէնց առաջին պահանջի ժամանակ, անձնատուր լինել։

ՊԱՐԻԶ։ 3½ ժամին Միլվուա և Լազի մտան Գէրէնի տունը և նրան համոզեցին անձնատուր լինել։ «Grand Occident»-ի դռները բացվեցին, և Գէրէն, Միլվուայի և Լազիի մէջ, բոլոր ընկերների ուղեկցութեամբ, դուրս եկաւ տանից։ Կօչֆէր մօտեցաւ ու կալանաւորեց նրան։ Գէրէն ոչ մի ընդդիմութիւն ցոյց չը տուեց և Կօչֆէրի հետ կառք նստեց. նրան տարան արգելարանի բանտը։ Նրա ընկերները, ազատ թողնվելով՝ ցրվեցին իրանց տները։

—

Ս. ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳԻ ԲՕՐՍԱ

7 սեպտեմբերի

Մուրհակների ընթացքը

Երեք ամսով Լօնդօնի վրա 10 ֆունտ .	93,75
„ „ Բերլինի վրա 100 մարկ .	45,70
„ „ Պարիզի վրա 100 ֆրանկ .	37,20
Չէկը Լօնդօնի վրա 10 ֆունտ .	94,70
„ Բերլինի վրա 100 մարկ .	46,30
„ Պարիզի վրա 100 ֆրանկ .	37,47½
Բօրսային դիսկօնտ	6—7½
4% պետական ռէնտա . . .	100⅛
4% ազն. կալ. բանկի գրաւ. թղթ. .	98⅞
4½% միայնկ. գիւղ. հող. բանկի .	98⅜
5% մեձակ. տոմս. առաջին ներքին փոխ.	299½
5% „ „ երկրորդ „ „ .	264¾
5% „ գրաւ. թղթ. ազն. կալ. բանկի.	210¼
5% ոսկու ռէնտա	155
5% գրաւ. թղթ. փոխ. հող. վարկի ընկ.	
4½% ներքին երկաթուղ. փոխ. 1890 .	100½
Նոյնը . . . . . 1892 .	100½
5% Թիֆլիսի վարկի ընկեր. . .	99
4½% Թիֆլիսի կալուած. բանկի .	99
6% Քութայիսի կալուած. բանկի .	.
5% „ „ „ . .	100
Ակցիաներ Ռուս. առևտր.-արդիւն. ընկ.	275
„ եղբ. Նօբէլի նաւթ. ընկեր. .	660
„ Կասպիական ընկ. . .	643
„ Բագուայ նաւթ. ընկ. . .	815

Ժամանակաւոր խմբագիր՝
ԱՌԱՔԵԼ ԲԱԲԱԽԱՆԵԱՆ
Հրատարակիչներ՝ ԹԱԳՈՒՀԻ ՏԻԳՐԱՆԵԱՆ
ԻՍԱՀԱԿ ՄԵԼԻՔ-ԱՂԱՄԱԼԵԱՆ

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ԱՌԱՋԻՆ ՄԱՍՆԱՒՈՐ ՀԻՒԱՆԴԱՆՈՑ
Բ. ՆԱՒԱՍԱՐԴԵԱՆԻ
(Կուկիա, Վօրօնցովի արձանի հանդէպ)
Հիւանդներին ընդունում են ամեն օր, բացի կիրակի օրերից:
ԱՌԱՒՕՏՆԵՐԸ՝
Բ. Ա. ՆԱՒԱՍԱՐԴԵԱՆ,—11—12 ժ. վիրաբուժութեան, վեներական (սիֆիլիս) և միզասեռ. հ.
Կ. Մ. ՉԻԿՈՎԱՆԻ—9—10 ժ. աչքի, ներքին և ներքդային հ.
Ջ. Ի. ԲԱԲԱՆԱՍԵԱՆՑ—11—12 ժ. կանանց հիւանդ.
Ի. Ֆ. ՊՐՕՏԱՍԵՎԻՉ—12—1 ժ. ականջի, կոկորդի, քթի և կրծքի հ.
Ա. Գ. ԿԱՐԱԳԵՏԵԱՆՑ—1—1½ ժ. ներքին և երեխայոց հ.
Ա. Գ. ԳՈՒՐԿՕ—1½—2 ժ. ներքին և միասեռական հ.
ԵՐԵԿՈՆԵՐԸ՝
Ի. Ֆ. ՊՐՕՏԱՍԵՎԻՉ—6½—7½ ժ.
Բ. Ա. ՆԱՒԱՍԱՐԴԵԱՆ—7½—8 ժ.
Տ. Ի. ՐՈՒԴԵՆԿՕ հիւանդանոցումը քիմիական և խոշորացուցական հետազօտութիւններ է անում մէզի, խխի, արեան, կաթի և այլն:
Վճար 50 կ. չքաւորները ձրի: Համախորհրդի (կօնսիլիումի) և օպերացիայի համար առանձին:
Օ. Տ. ԱՌՎԱՆԻՏԱԿԻ—պարապում է տանը ծաղկահատութեամբ, բժշկական մարմնամարզութեամբ և մարզելով. դիմել 11—1 ժ.:
Հիւանդանոցի վերատեսուչ
26—150 Բժշկապետ ՆԱՒԱՍԱՐԴԵԱՆ

Ֆրանսերէնի վարժ երիտասարդ մը վաճառականական ֆրանսերէն թղթակցութեան պաշտօն կը փնտռէ: Պէտք ունեցողներ դիմեն «Մշակի» խմբագրատունը: 3—5

ՈՒՍՈՒՄՆԱՐԱՆ ԵՒ ՊԱՆՍԻՕՆ
ՏԷՐ-ՅՈՎՍԷՓԵԱՆԻ

Երեխաների ընդունելութիւնը օգոստոսի 27-ից, պարապմունքները սեպտեմբերի 1-ից:
Ուսումնարանում կայ առանձին բաժին փոքրահասակ երեխաների համար (4—7 տարեկան):
Սօլօլակ, Բէբուտօվսկայա (նախկին Սադօվայա) փողոց, տուն № 46: 6—10

Վլադիկավկազի հայոց ուսումնարանի համար հարկաւոր է ուսուցչական սեմինարիան աւարտած կամ ցէնզաւոր և փորձված մի ուսուցիչ, շաբաթական 25 դասով, տարեկան ռոճիկ 500 րուբլի: Դիմել՝ Владикавказъ Завѣдывающему Армяно-Григоріанскимъ церковнымъ училищемъ Д. Ноньяну, կամ Благочинному священнику М. Мираньянцу. 2—5

ԲԺՇԿ. ՎԱՀԱՆ ԱՐԾՐՈՒՆԻ

Վերանորոգել է հիւանդների ընդունելութիւնը բկի, կոկորդի, քթի և ականջի հիւանդութիւնների համար իր նոր բնակարանում, Սօլօլակ, Սերգիեվսկի փող., տ. Ծովիանովի: 3—10

ԲԺԻՇԿ Գ. Ս. ԳԵՐՑՖԵԼԴ

Մադերեան փողոց, № 5.
որ մասնագէտ է կաշու, միզասեռական (էլեկտրականութեամբ), վեներական և սիֆիլիսի հիւանդութիւնների
ՎԵՐԱԴԱՌՆԱԼՈՎ ԱՐՏԱՍԱՀՄԱՆԻՑ
Ընդունում է հիւանդներին ամեն օր
Առաւօտեան 9—12 ժ.
Երեկոյեան 5— 8 ժ.
31—60

ԲԺԻՇԿ Յ. Յ. ՂՕԿԻԵԼԵԱՆ

Ընդունում է՝ վեներական, ախտական, մորթու և ներքին հիւանդութիւն ունեցողներին՝
Առաւօտեան 9—12 ժամը
Երեկոյեան 5—7 ժամը:
Գանովսկայա փողոց, տուն Մարգարովի, № 31:
(ե. հ. շ.) 66—100

Շուտով լոյս կը տեսնի
ԷՄՄԱՆՈՒԷԼ ՔԱՀ. ՆԱԶԱՐԵԱՆԻ
„ԸՆՏԻՐ ՀԱՏՈՒԱԾՆԵՐ“
ա. մասը
Զորրորդ տպագրութեամբ: Հատով գնողներին՝ 1 ր., գումարով՝ 80 կոպէկ: 1—3

ՄԻ ՀԱՅ ՕՐԻՈՐԴ,

որ իր ուսումը աւարտել է Ամերիկայի կօլէջում և Գերմանիայի կայսերական երաժշտական ուսումնարանում՝ ցանկանում է դասեր տալ՝ դաշնամուրի, անգլիերէնի և հայերէնի:
Ցանկացողները թող բարեհաճեն դիմել Եփրեմ Տատուրեանին. Վօզնեսենսկայա փողոց, տուն № 4. (հ) 1—3

Մի հայ օրիորդ,

որ իր ուսումն աւարտել է Մօսկվայի իգական գիմնազիայում տնային վարժուհու կոչումով և հիմնաւորապէս գիտէ ֆրանսերէն լեզուն գործնականապէս և տեսականապէս՝ ցանկանում է դասեր ունենալ: Համաձայն է ունենալ ճաշ:
Կարելի է տեսնել առաւօտեան 10 ժ. մինչև 12, երեկոյեան 4-ից մինչև 6: Հասցէն՝ Վելիամինովսկայա № 3. տուն Վրաց ազնուականութեան, Քաղաքային Վարչութեան կից, բնակարան Պօրտուգալովի № 11. Հարցնել Մարգարիտ Գրիգորեան Ղայթմազեանցին: (հ. շ.) 3—4

Մամուլի տակից դուրս եկաւ
ԴԱՍԱՏԵՏՐ ԿՐՕՆԻ
Ա. ՏԱՐԻ
Ցարմարեցրած ներկայ պահանջներին:
2—4 Սահակ քահ. Սահակեանց

ԱՄԵՆԱՅԱՅՏՆԻ ԳՈՐԾԱՐԱՆՆԵՐԻ

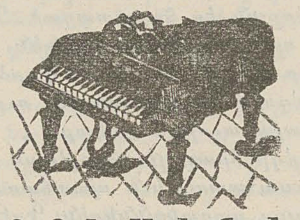

ՌՕՅԵԱԼՆԵՐ

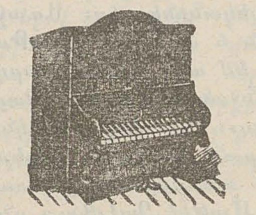

ԴԱՇՆԱՄՈՒՐՆԵՐ

ՖԻՍ-ՀԱՐՄՕՆԻՈՒՄՆԵՐ, ՋՈՒԹԱԿՆԵՐ, ԿԻԹԱՌՆԵՐ, ՖԼԷՅՏՆԵՐ, ԿԼԱՐՆԵՏՆԵՐ, ՁԱՅՆԱԽԱԶԵՐ, ԼԱՐԵՐ, ԵՒ ԱՅԼՆ, ԵՒ ԱՅԼՆ:

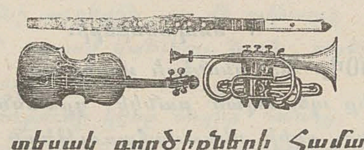

Բոլոր տեսակ գործիքների համար գինը կարելի է վճարել մաս-մաս:
ՊՐԷՅՍԿՈՒՐԱՆՏ
ուղարկվում է ձրի:
ԵՐԱԺՇՏԱԿԱՆ ԳՈՐԾԻՔՆԵՐԻ ԵՒ ՁԱՅՆԱԽԱԶԵՐԻ ԿՈՎԿԱՍԵԱՆ-ԿԵՆՏՐՕՆԱԿԱՆ
ԴԷՊՕ
Բ. Մ. ՄԻՐԻՄԱՆԵԱՆԻ
Մատակարար Կայսերական Երաժշտական Ընկերութեան
Музыкалное депо Б. М. Мириманіана, ТИФЛИСЪ.
Дворцовая ул., д. Т. Д. З. Банка.
(շ.) 17—20

BATEAUX A VAPEUR FRANCAIS N. PAQUET ET C-ie
ՖՐԱՆՍԻԱԿԱՆ ՆԱՒԱԳՆԱՑՈՒԹԵԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ
Ն. ՊԱԿԷ ԵՒ ԸՆԿ.

Կանոնաւոր և ուղղակի նաւագնացութիւն ՄԱՐՍԷԼԻՑ ԲԱԹՈՒՄ, չորեքշաբթի օրերը, երկու շաբաթը մի անգամ,
Եւ հակառակը՝ Բաթումից Մարսէլ, մտնելով Տրապիզօն, Սամսոն և Պօլիս: Մեկնում է Բաթումից՝ չորեքշաբթի, (15/27 սեպտեմբերի) ՄԻՆԳՐԵԼԻԱ շոգենաւը, նաւապետ ՇԵԼԹ: Եւ այսպէս շարունակաբար, երկու շաբաթը մի անգամ, չորեքշաբթի օրերը, ժամը 4-ին ճաշից յետոյ:
Բաթումից Պարիզ ուղղակի հաղորդակցութեան տոմսակներ տրվում են սովորականից պակաս գներով:
Ամիսը մի անգամ կանոնաւոր հաղորդակցութիւն Բաթումի և Անտվէրպէնի մէջ, ընդունելով ապրանքներ բոլոր հիւսիսային նաւահանգիստների համար:
Ապրանքների և ճանապարհորդների մասին հարկաւոր տեղեկութիւններ ստանալու համար թող բարեհաճեն դիմել ընկերութեան գործակատարներին՝
ԲԱԹՈՒՄՈՒՄ—պ. Վիկտոր դ'Արնոին, Նաբէրէժնայա: ԹԻՖԼԻՍՈՒՄ—պ. Օ. Գ. Բարեկենդանեանին, Սիօնի փող. Խօջափարուխովի և Մայսուրաձէի քարվանսարա: ԲԱԳՈՒ—եղբ. Վ. և Ի. Մութաֆեաններին, Նաբերեժնայա փողոց, տուն Կրասիլնիկովի, № 27: ՆՕՎՕՐՕՍՍԻՅՍԿ—պ. Մելխիոր Հերշենրօդերին:
(ե. հ. շ.) 17—20

ՀԱՅԹԱՅԹՈՂ
ԲԱՐՁՐԱԳՈՅՆ
ԴՌԱՆ
1846. 1865. 1882. 1896.
Ա. ՐԱԼԼԷ ԵՒ ԸՆԿ.
օծանելիքներ
ԱՆԻՒՏԱՅԻ ԱՉՔԵՐԸ
ՕԾԱՆԵԼԻՔ, ՓՈՇԻ և ՍԱՊՕՆ

Մօսկվա. 1) Սօլօդօվնիկովի պասսաժ:
2) Տվէրսկայա, տուն Սպիրիդօնովի,
Պետերբուրգ, Նեվսկի, 18:
և Ռուսաստանի յայտնի խանութներում:
Н.С. НИКОЛЬСКІЙ, МОСКВА.
М. 89508

ՆԻԿՈՂԱՅՈՍ ԱԲՐԱՀԱՄԵԱՆ
Հեղինակ «Ձեռնարկի առևտրական և գործարանական հաշուապահութեան
ՈՒՍՈՒՑԱՆՈՒՄ ԵՒ ՊԱՏՐԱՍՏՈՒՄ Է

Երկու սեռի անձանց՝ 4 ամսվայ ընթացքում հաշուապահութիւն գործնականապէս, երաշխաւորելով, և եղած դէպքերում յանձն է առնում պաշտօնի առաջարկել:
ՊԱՐԱՊՄՈՒՆՔԻ ԱՌԱՐԿԱՆԵՐՆ ԵՆ
Ա) Կրկնակի իտալական հաշուապահութիւն ըստ ամենայն առևտրական ճիւղերի, համդերձ նաւթային արդիւնաբերական և կերոսինի գործարանական հաշուետեսութեան:
Բ) Առևտրական թուաբանութիւն:
Գ) Առևտրական նամակագրութիւն:
Դ) Գեղագրութիւն և ամենավատ ձեռքերի ուղղելը:
Պարապմունքները սկսվելու են 1899 թւի սեպտեմբերի 15-ից, ճաշից յետոյ, և պարբերաբար շարունակվելու են իւրաքանչիւր ՉՈՐՍ ամսից յետոյ. իսկ կիրակի օրերը լինելու են առանձին գործնական պարապմունքներ:
Ցանկացողները թող դիմեն գրաւոր կամ անձամբ 3 ժամից մինչև 5 ժամ երեկոյեան, ՍՕԼՕԼԱԿ, Սերգիեվսկայա փողոց, տուն Լիսիցեանի, № 20:
Վերոյիշեալ հաշուապահութեան ձեռնարկը ծախվում է ԹԻՖԼԻՍՈՒՄ, Խիտարեկեայի գրավաճառանոցում և հեղինակի մօտ, և Ռուսաստանի բոլոր յայտնի գրավաճառանոցներում: ԳԻՆՆ Է 3 ր. 50 կոպէկ: Օտարաքաղաքացիները գիրքը գնելու համար կարող են դիմել հեղինակին, առանց պօստի ծախս վճարելու: (9 22) 20—20

СЕКРЕТЪ КРАСОТЫ
ГЛИЦЕРО-ВАЗЕЛИНОВОЕ МЫЛО МОЛОДОСТИ
А. СІУ и Ко. МОСКВА. 20 коп. кус.
М. 109486

Ցրանսիերի մրհիտրի բոյտուրեամբ
ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ ԿՈՒՐՍԵՐ
(Баку, Прачешная, домъ Теръ-Ованесова).

Կուրսերի նպատակն է տալ ունկնդիրներին մասնագիտական-առևտրական կրթութիւն և պատրաստել հմուտ հաշուապահներ: Աւարտողները ստանում են ատեստատներ: Կուրսերում աւանդվում են՝ 1) Առևտրական թուաբանութիւն և թուաբանութիւն համրիչի վրա. 2) Հաշուապահութիւն՝ արդիւնաբերական-գործարանական, առևտրական և բանկային 3) Առևտրական թղթակցութիւն. 4) Առևտրական տնտեսագիտութիւն, 5) Առևտրական և մուրհակային օրէնքներ. 6) Գեղագրութիւն և արագագրութիւն (ուղղումն ձեռագրի:)
ՊԱՐԱՊՄՈՒՆՔՆԵՐԸ ՍԿՍՎՈՒՄ ԵՆ ՍԵՊՏԵՄԲԵՐԻ 20-ից:
Ընդունելութիւնը՝ սեպտեմբերի 1-ից ամեն օր՝ կուրսերում և Եղբ. Ծովեանեան և ընկ. ԲԱԳՈՒԻ բաժանմունքում: Օտարաքաղաքացի ունկնդիրների յարմարութեան համար կուրսերում ընդունվում են գիշերօթիկներ: Կուրսերի կանոնադրութիւնը (уставъ) և մանրամասն ծրագիրը—տրվում են և ուղարկվում են ձրիաբար: Օտարաքաղաքացիները դիմում են՝ БАКУ, учредителю коммерческихъ курсовъ А. И. Теръ-Каспарову,
(ե. շ.) 19—25

ԵՐԱՆՈՒՀԻ ՅԱՐՈՒԹԻՒՆԵԱՆԻ
(ԾՆՆԴ. ՅՈՎՀԱՆՋԱՆԵԱՆ)
Մասնաւոր դպրոցում եւ Մանկական պարտիզում

աշակերտների և աշակերտուհիների ընդունելութիւնը սկսվում է օգոստոսի 20-ից, պարապմունքը սեպտեմբերի 1-ից: Երեխաներն պատրաստվում են գիմնազիայի, ըէալական և այլ միջնակարգ դպրոցների համար: Садовая (Бебутовская) № 38: 6—8

ՈՒՍՈՒՄՆԱՐԱՆ ԵՒ ՊԱՆՍԻՕՆ
Գ. Լ. ԿՈՒՋԱՆԵԱՆՑԻ

Բէբուտօվսկայա փողոց (Նախկին Սադօվայա), Սօլօլակ, տուն բժ. Քօչարեանցի, № 50: Ընդունում է աշակերտներ պատրաստելու՝ գիմնազիաների, ըէալական դպրոցի, կադէտների կորպուսի համար և այլն: Աշակերտների ընդունելութիւնը կը սկսվի օգոստոսի 24-ից, իսկ պարապմունքները՝ սեպտեմբերի 1-ից: 8—10

Дозволено цензурою, Тифлисъ, 8 Сентября 1899 г,

Типографія Грузинск. Т.—ва Большая Ванкская ул., № 27.